

Marina Marasović-Alujević

SREDNJOVJEKOVNA CURIA SABACHI U SPLITU

Onomastički prilog

U Statutu grada Splita iz 1312. g. spominje se »curia Sabachi« (Sabakov dvor), koje se položaj vjerojatno nalazio na mjestu mletačkog kaštela, sagrađenog početkom XV st. zapadno od jugozapadne kule Dioklecijanove palače¹⁾. Taj položaj naime proizlazi iz samog teksta Statuta, u kojem u glavi XII pete knjige stoji:²⁾

Cap. XII DE MURO FACIENDO AD CURIAM SABACHI

Item statutum et ordinatum est, quod potestas, uel curia, qui pro tempore fuerit in dicta ciuitate, teneatur facere murum a muro curie Sabachi uersus meridiem in mari, sicut stat murus sub turri archiepiscopatus, ita quod nec homo, nec bestia possit inde transire; teneatur etiam facere in mari, ubicumque eis melius et utilius unisum fuerit.

Additum est etiam, quod potestas una cum consilio scilicet iudicium et consiliariorum teneatur aptare et aptari facere murum curie Sabagchi taliter, quod ciuitas non possit esse fracta, ut nunc est.

Et teneatur etiam potestas facere quemdam murum ab angulo curie Sabachi usque ad angulum turris Petri Petrache et debeat cogere modis omnibus opportunis illos, qui habent domos et muros in dicta curia, ad eleuandum murum dicte curie, qui est in mari, ita altum sicut commune elauabit suum; dummodo commune teneatur dare eis manuales ad dictum murum faciendum.

Et ad predicta teneatur potestas uinculo sacramenti et pena et banno quiquaginta librarum de suo salario.

U hrvatskom prijevodu A. Cvitanića, koji je temeljito obradio Statut,³⁾ taj tekst glasi:

DL. XII O DUŽNOSTI IZGRADNJE ZIDINA KOD SABAKOVA DVORA

Isto tako određeno je i naređeno da su načelnik ili Kurija koji će stajati na čelu grada dužni izgraditi zid počevši od zida Sabakova dvora

pa prema jugu u more, kako stoji zid pod nadbiskupskom kulom tako da tude ne bude mogao proći ni čovjek ni životinja. A dužni su sagraditi (ga) i u moru gdje god im se bude činilo da je bolje i korisnije.

Dodano je također da je načelnik zajedno sa sucima i savjetnicima dužan popraviti i dati da se popravi zid Sabakova dvora tako da grad ne bude razbijen kao što je sada.

Načelnik je isto tako dužan podignuti neki zid od ugla Sabakova dvora pa sve do ugla kule Petra Petrake i mora na sve prikladne načine prisiljavati one koji imaju kuće i zidove u tom dvoru da podignu zid spomenutog dvora, koji se nalazi u moru tako visoko koliko će komuna podignuti svoj. Pri tom je komuna njima dužna dati radnu snagu da taj zid sagrađe.

Načelnik je dužan to napraviti pod vezom zakletve i pod (prijetnjom) kazne i globe od 50 libara iz svoje plaće.

U svojoj »Povijesti Splita« G. Novak je u poglavlju o izgledu grada u srednjem vijeku odredio položaj Sabakove kurije (koju na jednom mjestu naziva »kulom«⁴) i tumačeći izvorni tekst Statuta tvrdi da je ona morala biti »zapadno od kule Dioklecijanove palače, ondje gdje je Venecija kasnije podigla svoju kulu; da je ta »kurija« jedan zidom ograđeni prostor. Od ugla te kurije do ugla kurije (trebalo bi da bude »kule« — op. M. M. A) Petra Petrakinog. . . Kula Petra Petrakinog bila je mala kula između jugozapadne kule Dioklecijanove palače i zapadnih vrata grada.« Zbog ovakve identifikacije kule Petra Petrake s malom pravokutnom kulom (kod kasnije crkve sv. Mihovila »na obali«, a znajući za postojanje mokrog rukava, G. Novak je pretpostavio (i ucrtao na karti srednjovjekovnog grada) zid, koji koso ide od Sabakova dvora prema sjeveroistoku, umjesto ravno prema jugozapadnoj kuli Palače. G. Novak, međutim, ništa ne govori o značenju imena »Sabachi«, a da je taj podatak ostao nepoznat vidi se i po bilješci A. Cvitanića, koji tvrdi da je danas »teško odgovoriti na pitanje što je u stvari curia Sabachi.«⁵

Istražujući antroponimiju srednjovjekovnog Splita došla sam do nekih podataka, koji bi možda mogli pomoći u rasvjetljavanju tog pitanja.

Prvi dio tog naziva, tj. sama riječ »curia«, prilično je jasan pojam. U klasičnom latinskom jeziku termin »curia« ima više značenja, od kojih se nijedno ne bi moglo primijeniti u kontekstu »Sabakina dvora«. Tek se u srednjovjekovnoj latinštini, opet među više značenja (sudište, vijeće ili senat, gradsko zemljište, seljački posjed), javlja i ono koje se može primijeniti na problem, koji raspravljamo, a to je: *kuća, palača ili dvor* u smislu vlasničko-građevinskog sklopa⁶.

Da se u našem slučaju zaista radi o većem građevnom sklopu, pokazuje i već citirani tekst Statuta, iz kojeg proizlazi da je unutar same kurije bilo više kuća i zidova.

U srednjovjekovnim se dokumentima u Dalmaciji na više mjesta spominje termin »curia« ne samo u značenju općine (komune), kao što je slučaj upravo sa splitskim Statutom, nego i u značenju kompleksa kuće, palače, odnosno dvora, vjerojatno izvan samog grada.⁷ Naziv »curia Sabachi« (ili »Sabagchi — kako to samo na jednom mjestu stoji u spomenutom tekstu) može se dakle protumačiti kao građevni kompleks, ograđen zidom, koji je sadržavao rezidenciju nekog Sabaka (Sabacus-a) ili obitelji Sabachi.

